

Kardinál Michael Czerny: Vzpomínky na rodinu za II. světové války

Moji rodiče jen málokdy mluvili o osudech své rodiny v době války, a to z několika důvodů: byly to bolestné vzpomínky, chtěli se vyvarovat zavádějících interpretací rodinné historie a chtěli se zaměřit na budování nového života v Kanadě. Rád však u příležitosti tohoto rozhovoru doplním některé podrobnosti, které se týkají země, kde jsem se narodil, tehdejšího Československa, předtím než jsme v roce 1948 přesídlili do Kanady, a chtěl bych se zmínit o mé babičce, která namalovala „Útěk do Egypta“, vytištěný na upomínce na mé kardinálské jmenování.

Jak vaši rodiče prožili II. světovou válku nebo jakým způsobem je zasáhla?

Moji rodiče žili na Moravě. Maminka, Winifred Hayek Czerny, strávila za války celkem dvacet měsíců ve vězení a v koncentračním táboře. Byla rovněž nucena k nádenickým pracím na farmě. Přestože se její rodiče narodili do katolické rodiny a byli jako katolíci vychováni, prarodiče byli židovského původu a proto ji nacisté, kteří v tzv. Protektorátu Čechy a Morava byli u moci od března 1939, zařadili jako Židovku.

Tatínek, Egon Czerny, byl rovněž katolík a jelikož neměl židovský původ byl sice ušetřen koncentračního tábora, ale strávil posledních osm měsíců války v táboře nucených prací v Postoloprtech, protože se odmítl rozvést s mojí maminkou v době, kdy byla internována v Terezíně.

Proč byla vaše maminka uvězněna a posléze odvezena do koncentračního tábora?

Nacistické orgány požadovali ode všech, kdo byli označeni za Židy, aby odevzdali veškeré cennosti. Vyšlo však najevo, že maminka nevydala nějaké rodinné šperky. Byla usvědčena a odsouzena za okrádání státu a musela odpykat roční trest v ženské věznici v Lipsku.

Jak vaše maminka vnímala skutečnost, že přežila Holocaust?

Maminka o sobě v těchto kategoriích neuvažovala, protože „Holocaust“ ve vlastním smyslu se vztahuje na židovskou komunitu, zatímco ona se považovala za katoličku. Stavěla se k tomu tak, že měla štěstí, když přežila vražedné šílenství režimu, který neměl žádný legitimní důvod k pronásledování a popravování kohokoli pouze kvůli jeho původu.

Maminka se vrátila do Terezína v dubnu roku 1995 a do návštěvní knihy tamního muzea napsala „Přežila jsem“. Skutečně přežila oblundné zlo, které lidské bytosti, jedinečné ve své osobitosti, nejprve násilnický uvrhávalo do anonymity, redukovalo na čísla, a pak je v plynu a ohni měnilo v popel, v prach. Moje maminka pak skrze své umění obracela toto zlo naruby. Z „prachu“ nebo hlíny vytvářela podoby mnoha živých lidských bytostí, podoby, které přetrvávají běh času, protože – paradoxně – byly vypáleny v peci. Naše rodina věnovala tři její portrétní busty, včetně mého portrétu, do Terezínského muzea (viz [Terezínské listy 34/2006](#), str. 3).

Na upomínce svého kardinálského jmenování jste nechal otisknout „Útěk do Egypta“ namalovaný vaší babičkou Annou Hayek. Mohl byste nám o ní povědět více?

Kromě toho, že byla manželkou a matkou tří dětí, Anna Löw Hayek byla také talentovaná sportovkyně a amatérská umělkyně. Z jejích uměleckých děl se zachovalo 24 akvarelů a perokreseb a „Útěk do Egypta“ ve stylu lidové podmalby na sklo, který jsem nechal reprodukovat na upomínkovém tisku.

Narodila se v roce 1893. Ona, stejně jako její manžel Hans, byli od narození římskokatolíci, ale kvůli svým židovským předkům byli označeni za Židy. Spolu s manželem a dvěma syny Karlem Robertem a Georgem byli

transportováni do koncentračního tábora v Terezíně v roce 1942 nebo 1943. Zemřela v Auschwitz několik týdnů po skončení války; ostatní tři zahynuli již dříve.

Mohl byste trochu vzpomínat na odchod vaší rodiny do Kanady?

Já jsem se narodil v Brně v červenci 1946 a můj bratr Robert v květnu 1948. Téhož roku naše rodina uprchla. Prvním z mnoha problémů bylo dostat se ven, museli jsme najít místo, kam jít. Naši rodiče se tím dlouho zabývali. Dozvěděli se, že Kanada by nás přijala, pokud bychom našli někoho, kdo by nás zaspensoroval. Nejprve byl ochoten jeden příbuzný, nakonec ale s nabídkou couvnuł. Pak se objevil jakýsi podnikatel, který souhlasil, že by najal mého otce, pak ale jeho fabrika vyhořela a on změnil názor.

Nakonec, když ohrožení naší rodiny dále stupňovalo, se za mé rodiče postavil jejich spolužák z gymnázia. Sám emigroval do Kanady o několik let dříve se svou ženou a malým synkem. Riziko, kterému byl jako náš sponzor vystaven, spočívalo v tom, že se musel zaručit, že nás bude po celý rok podporovat, pokud by můj otec nenašel práci. Přesto nám tato rodina pomohla ke vstupu do země, přijala nás a doprovázela velmi spletitým procesem seznamování s novým městem dříve, než jsme se naučili mluvit novým jazykem, učila nás, jak se chovat dříve, než si osvojíme jinou kulturu a budeme schopni vydělat si na živobytí, učila nás, jak překonat etnické bariéry a získat přátele... a přitom jsme mohli nadále žít v jazyce a kultuře, kterou jsme si s sebou přinesli.

V Kanadě žila naše rodina nejprve dva roky ve frankofonním prostředí, pak jsme se přestěhovali na jiné místo v Montrealu a konečně v roce 1953 na anglofonní předměstí Pointe Claire (které se tehdy jmenovalo Lakeside). Po češtině jsem tedy začal mluvit francouzsky a potom anglicky, což je dnes můj „první“ jazyk.

Udržoval jste později nějaké vztahy s Československem nebo Českou republikou?

Vrátil jsem se do Československa až v dospělosti, od poloviny října 1987 do poloviny ledna 1988. Chtěl jsem poznat zemi, kde jsem se narodil, a získat jakousi osobní zkušenost s životem v komunismu. V Brně jsem se několikrát setkal s provinciálem jezuitů P. Janem Pavlíkem, který žil v domě své matky a odtud „úřadoval“. V Praze jsem často navštěvoval P. Karla Dománka, který žil velmi skromě v budově, kde po mnoho let pracoval jako vrátný. Navštívil jsem také P. Františka Líznu ve Velkých Opatovicích a koncebrovali jsme spolu eucharistií na malém oltáři v domě jeho matky. Znovu jsem se vrátil na několik týdnů v dubnu 1989 a navštívil jsem jak otce Pavlíka, tak slovenského provinciála P. Andreje Osvalda ve Važci, kde působil jako farář a staral se také o romskou komunitu.

Při všech těchto setkáních na mne hluboce zapůsobila odvaha a víra těch, kdo v letech komunismu drželi hořící plamen křesťanské víry a chrám života církve otevřený.

Nikdo si neuměl představit, že velké změny se měly odehrát za pouhých pár měsíců! Poté, co k nim došlo, jsem se zúčastnil v České republice a na Slovensku setkání jezuitského sociálního apoštolátu ve Střední a Východní Evropě, nejprve v lednu 1996 v Jezuitské rezidenci při kostele sv. Ignáce v Praze a podruhé v listopadu 1998 v Exercičním domě sv. Ignáce v Prešově.

Mohl byste prosím vysvětlit svůj kardinálský znak?

Od ledna 2017 jsem jedním ze dvou podsekretářů vatikánského Úřadu pro migranty a uprchlíky. Tuto moji službu, stejně jako moji vlastní životní zkušenost odráží na mém znaku člun vezoucí čtyřčlennou rodinu – uprchlíci a další putující lidé často cestují lodí. Rovněž naše rodina přijela v roce 1948 do Kanady lodí, a tedy voda pod člunem mi připomíná Atlantický oceán. Loď je však také tradičním obrazem církve, jako bárky Petra, kterého Náš Pán pověřil „přijímáním cizinců“ (Mt 25, 35) bez ohledu na to, kde se církev právě nachází. A dále je loď také symbolem hnutí Archa, což nám připomíná milosrdenství prokazované těm, kdo jsou vyloučeni, zapomenuti nebo znevýhodněni. Zlaté paprscité slunce nad člunem je znak Tovaryšstva Ježíšova, Jezuitů. A zelené pozadí připomíná encykliku papeže Františka *Laudato si'*, která nás všechny vybízí k péči o dobrý stav Stvoření, náš společný dům.

A vaše motto?

Mé motto zní „*Suscipe*“, první slova a titul modlitby, kterou sv. Ignác umístil do závěrečné meditace Duchovních cvičení (*Vezmi si, Pane, a přijmi celou moji svobodu...*, pozn. překl.) totiž Nazírání k nabytí Boží lásky. A tedy tímto jediným slovem „*Suscipe*“, bych chtěl evokovat celou modlitbu naprostého sebeodevzdání Bohu jako spiritualitu mé kardinálské služby. Papež v listu adresovaném v říjnu 2019 novým kardinálům vysvětloval, co to ve skutečnosti znamená: „Církev od vás žádá novou formu služby... povolání k většímu sebeobětování a koherentnímu svědectví života“. A purpurový oděv představuje prolití krve – *usque ad effusionem sanguinis* – v naprosté loajalitě a věrnosti Kristu.

Váš pektorál je vyroben ze dřeva. Můžete nám o něm povědět víc?

Můj pektorál zhotovil italský umělec Domenico Pellegrino. Použil na něj dřevo ze zbytků člunu, na kterém se plavili migranti ze Severní Afriky přes Středomoří, když se snažili dostat na italský ostrov Lampedusa.

Materiál připomíná dřevo kříže, na kterém byl ukřižován Ježíš, Syn Boží, „aby sňal hříchy světa“. Původní hřebík nám zřetelně připomíná, že Ježíš byl přibit na Kříž, a také na jezuitském znaku najdeme tradičně tři hřeby. Holé dřevo připomíná jezuitský slib chudoby a touhu po prosté a angažované církvi. Původ dřeva odráží útek mé rodiny do bezpečí, když jsem byl maličký, stejně jako moji současnou roli v Sekci pro migranty a uprchlíky. Praskliny v červené barvě a ve dřevu připomínají rány, utrpení, krev prolitou při Ukřižování a prolévanou tehdy, když svět zapomíná na slitování a spravedlnost, zatímco světlejší barva v horní části odkazuje ke Vzkříšení našeho Pána a Spasitele a k plnosti života, kterou nám přinesl.

Mohl byste nám prosím na závěr přečíst výrok, který jste očitoval na upomínce biskupského svěcení a kardinálského jmenování?

Velmi rád, pochází z Dialogů karmelitek od George Bernanose:

Une seule chose importe, c'est que, braves ou lâches, nous nous trouvions toujours là où Dieu nous veut, nous fiant à Lui pour le reste.

Jen jedno je důležité, ať jsme stateční či zbabělí: být vždy tam, kde nás Bůh chce mít, a ve všem ostatním spoléhat na Boha.

Česká sekce RV

Připravila Johana Bronková, článek převzat z: <https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=30312>